

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
27 Μαρτίου 1985 *

Στην υπόθεση 249/83,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal du travail της Αμβέρσας (έκτο τμήμα) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

Vera Hoeckx, κατοίκου Kalmthout (Βέλγιο)

και

Centre public d'aide sociale του Kalmthout,

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 1, 2 και 4, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ L 230 της 22. 8. 1983, σ. 8), και ως προς την ερμηνεία του άρθρου 7 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 34),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

συγκείμενο από τους Ο. Due, πρόεδρο τμήματος, P. Pescatore και K. Bahlmann, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Darmon

γραμματέας: J. A. Rompre, βοηθός γραμματέας

**

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

** Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν

— η βρετανική κυβέρνηση εκπροσωπούμενη από την κ. Γ. Δαγτόγλου,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον J. Griesmar, επικουρούμενο από το δικηγόρο F. Herbert,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του στη συνεδρίαση της 29ης Νοεμβρίου 1984.

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα πραγματικά περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

- 1 Με απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1983 που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Νοεμβρίου 1983, το Arbeidsrechtbank της Αμβέρσας υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 1, 2 και 4, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ L 230 της 22. 8. 1983, σ. 8), και του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 34).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Centre public d'aide sociale του Kalmthout και της Vera Hoeckx, προσφεύγουσας στην κύρια δίκη, γεννηθείσας στο Kalmthout, ολλανδικής ιθαγένειας, η οποία ζητεί να της χορηγηθεί το επίδομα διατροφής, αποκαλούμενο « κατώτατο όριο διαβίωσης », που θεσπίστηκε με το βελγικό νόμο της 7ης Αυγούστου 1974 (Moniteur belge της 18ης Σεπτεμβρίου 1974, σ. 11363).
- 3 Η Hoeckx, κάτοικος Βελγίου και εγγεγραμμένη στο ταμείο ανεργίας, πήγε στη Γαλλία τον Ιούνιο του 1981, όπου εξακολούθησε να λαμβάνει τα επιδόματα ανεργίας. Επιστρέψασα στο Βέλγιο τον Ιανουάριο του 1982, της χορηγήθηκε μετά από αίτησή της το κατώτατο όριο διαβίωσης. Αφού ξαναγύρισε στη Γαλλία στις 28 Μαΐου 1982, το κατώτατο όριο διαβίωσης σταμάτησε να της καταβάλλεται. Με την επιστροφή της στο Βέλγιο, διαπιστώνοντας ότι δεν μπορούσε πλέον να αξιώσει τα επιδόματα ανεργίας, υπέβαλε στις 19 Απριλίου 1983 νέα αίτηση χορηγήσεως του κατώτατου ορίου διαβίωσης.
- 4 Η αίτηση απορρίφθηκε με την από 28 Απριλίου 1983 απόφαση του Συμβουλίου κοινωνικής πρόνοιας του Kalmthout. Κατά της απόφασης αυτής η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη άσκησε την από 9 Μαΐου 1983 προσφυγή ενώπιον του Tribunal du travail της Αμβέρσας.

5 Το Tribunal, διπιστώνοντας ότι η απορριπτική απόφαση στηρίζεται στο άρθρο 1 του βασιλικού διατάγματος της 8ης Ιανουαρίου 1976 (Moniteur belge της 13ης Ιανουαρίου 1976), σύμφωνα με το οποίο το δικαίωμα επιδόματος κατωτάτου ορίου διαβίωσης αναγνωρίζεται στους υπηκόους των κρατών που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, υπό την προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, « ότι διέμεναν πράγματι στο Βέλγιο κατά τα πέντε τελευταία έτη προ της ημερομηνίας χορηγήσεως του κατωτάτου ορίου διαβίωσης », είναι της γνώμης ότι η συζήτηση αφορά μόνο το αν το κατώτατο όριο διαβίωσης πρέπει ή μπορεί να μη χορηγηθεί στην προσφεύγουσα της κύριας δίκης για το μόνο λόγο ότι, κατά την περίοδο των πέντε ετών που προηγήθηκαν της αιτήσεώς της, κατοίκησε για ορισμένο χρονικό διάστημα στη Γαλλία. Κατά το εθνικό δικαστήριο, η προϋπόθεση κατοικίας που προβλέπεται με το άρθρο 1 του βασιλικού διατάγματος εφαρμόζεται αποκλειστικά στους κοινοτικούς υπηκόους, με εξαίρεση τους Βέλγους. Στο πλαίσιο αυτό, το εθνικό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

- 1) Το δικαίωμα επιδόματος κατωτάτου ορίου διαβίωσης που προβλέπει ο νόμος της 7ης Αυγούστου 1974 εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου της 14ης Ιουνίου 1971 (άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2) ή πρόκειται εν προκειμένω για « κοινωνική πρόνοια » (υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 4);
- 2) Το άρθρο 1 του βασιλικού διατάγματος της 8ης Ιανουαρίου 1976 περί κατωτάτου ορίου διαβίωσης, κατά το μέτρο που ορίζει ότι, για να δικαιούνται του επιδόματος κατωτάτου ορίου διαβίωσης, υπήκοοι χωρών της ΕΟΚ πρέπει να έχουν πράγματι διαμείνει στο Βέλγιο τουλάχιστον επί τα τελευταία πέντε έτη προ της ημερομηνίας κατά την οποία χορηγείται το επίδομα κατωτάτου ορίου διαβίωσης, προϋπόθεση που δεν επιβάλλεται στους βέλγους υπηκόους, αντιβαίνει στη Συνθήκη και στον κανονισμό 1408/71 (και ειδικότερα στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού περί ίσης μεταχειρίσεως);
- 3) Συνιστά το κατώτατο όριο διαβίωσης που προβλέπεται από το νόμο της 7ης Αυγούστου 1974 « κοινωνική παροχή » υπό την έννοια του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας;
- 4) Επικουρικός, συμβιβάζεται προς τις προαναφερθείσες διατάξεις το ότι, όσον αφορά την προϋπόθεση κατοικίας που οι υπήκοοι των χωρών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας πρέπει να πληρούν για να δικαιούνται το επίδομα κατωτάτου ορίου διαβίωσης, λαμβάνονται υπόψη μόνον περίοδοι κατοικίας στο Βέλγιο ή πρέπει οι περίοδοι κατοικίας σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να λαμβάνονται υπόψη κατά τον ίδιο τρόπο ως περίοδοι διαμονής στο Βέλγιο;

- 6 Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις. Επίσης, η Επιτροπή αγόρευσε κατά την προφορική διαδικασία.
- 7 Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρεί ότι πρέπει να εξεταστεί κυρίως αν η εκτίμηση κάθε ατομικής περιπτώσεως αποτελεί το ουσιώδες χαρακτηριστικό του νόμου της 17ης Αυγούστου 1974. Η εξέταση αυτή συνιστά το κριτήριο που καθόρισε το Δικαστήριο με την απόφαση της 22ας Ιουνίου 1972 (Frilli, 1/72, Rec. σ. 457) για να χαρακτηρίσει την κοινωνική πρόνοια. Η βρετανική κυβέρνηση είναι της γνώμης ότι αυτό δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, εφόσον το κατώτατο όριο διαβίωσης εξασφαλίζεται σε όλους εκείνους των οποίων το εισόδημα δεν υπερβαίνει ένα καθορισμένο ύψος. Πάντως, αυτό το δικαίωμα κοινωνικής πρόνοιας δεν σχετίζεται με καμιά από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στον κανονισμό 1408/71 και παρέχεται σε κάθε ενήλικο αιτούντα που έχει εισόδημα κατώτερο από το καθοριζόμενο. Για τον τελευταίο αυτό λόγο, πρόκειται για κοινωνική πρόνοια.
- 8 Η Επιτροπή υποστηρίζει, πρώτον, ότι στο πεδίο εφαρμογής της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων η πρόσθετη προϋπόθεση κατοικίας, που δεν προβλέπεται για τους βέλγους υπηκόους, αντιβαίνει ευθέως προς την αρχή της ισότητας. Ακόμη κι αν ελεγκτινόταν στους Βέλγους, η προϋπόθεση αυτή θα συνιστούσε πάντα έμμεση δυσμενή διάκριση, λόγω του ότι θα ήταν δυσκολότερο να πληρωθεί από τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών. Δεύτερον, θεωρεί ότι η επίδικη βελγική νομοθεσία διαφέρει από τα συστήματα που εξέτασε το Δικαστήριο με σκοπό την κατάταξή τους στους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως που απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71. Το κατώτατο όριο διαβίσεως δεν συνδέεται με κανέναν ειδικό κίνδυνο, εφόσον σκοπός του είναι να εξασφαλίζει στους πλέον ενδεείς ένα ελάχιστο κοινωνικό αποδεκτό επίπεδο και επομένως εμπίπτει σαφώς στην κατηγορία των κοινωνικών πλεονεκτημάτων του άρθρου 7 του κανονισμού 1612/68. Τα κοινωνικά αυτά πλεονεκτήματα δεν μπορούν να ερμηνευτούν περιοριστικά και περιλαμβάνουν όλα τα πλεονεκτήματα, ανεξαρτήτως του αν συνδέονται ή όχι με σύμβαση εργασίας, όπως προκύπτει ιδίως από την απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1982 (Reina, 65/81, Συλλογή 1982, σ. 33).

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 9 Το πρώτο ερώτημα αφορά ουσιαστικά το πρόβλημα κατά πόσον η κοινωνική παροχή η οποία εξασφαλίζει γενικά το κατώτατο όριο διαβίσεως, όπως αυτή προβλέπεται από το βελγικό νόμο της 7ης Αυγούστου 1974, εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρ-

μογής του κανονισμού 1408/71, που καθορίζει το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του εν λόγω κανονισμού.

- 10 Πρέπει σχετικά να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, ο κανονισμός 1408/71 ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως που απαριθμούνται με τα στοιχεία α) μέχρι η) της ίδιας αυτής διατάξεως, ενώ, κατά την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, μεταξύ άλλων, η « κοινωνική και ιατρική πρόνοια ».
- 11 Το Δικαστήριο επανειλημμένα έκρινε ότι η διάκριση μεταξύ παροχών που αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 και παροχών που εμπíπτουν σ' αυτό στηρίζεται ουσιαστικά στα συστατικά στοιχεία κάθε παροχής, κυρίως στους σκοπούς της και στις προϋποθέσεις χορηγήσεώς της και όχι στο γεγονός ότι η παροχή χαρακτηρίζεται ή όχι από την εθνική νομοθεσία ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως.
- 12 Καίτοι αληθεύει ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί η πιθανότητα ότι λόγω του προσωπικού πεδίου εφαρμογής τους, των σκοπών τους και των λεπτομερειών εφαρμογής τους, ορισμένες νομοθεσίες εμπíπτουν συγχρόνως στις δύο αναφερόμενες κατηγορίες, ώστε να εκφεύγουν από κάθε γενική κατάταξη, πρέπει πάντως να διαπιστωθεί ότι, για να εμπίπτει στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως που αφορά ο κανονισμός 1408/71, μια νομοθεσία πρέπει εν πάση περιπτώσει να πληροί, μεταξύ άλλων, την προϋπόθεση ότι αναφέρεται σε έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται ρητώς στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού. Από αυτό έπεται ότι ο εν λόγω πίνακας είναι εξαντλητικός, με τη συνέπεια ότι κλάδος κοινωνικής ασφαλίσεως που δεν αναφέρεται σ' αυτόν δεν εμπίπτει στον εν λόγω χαρακτηρισμό, ακόμη κι αν ο κλάδος αυτός εντάσσει τους δικαιούχους σε κατηγορία που καθορίζεται από το νόμο και παρέχει δικαίωμα παροχής.
- 13 Από το φάκελο προκύπτει ότι το κατώτατο όριο διαβίωσης χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι, αφενός, εντάσσει τους δικαιούχους σε κατάσταση που καθορίζεται από το νόμο και, αφετέρου, αναγνωρίζεται σε κάθε πρόσωπο του οποίου οι πόροι είναι ανεπαρκείς και που δεν μπορεί « να τους εξασφαλίσει είτε με τις προσωπικές του προσπάθειες είτε με άλλα μέσα » (άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου της 7ης Αυγούστου 1974), έχοντας έτσι ως ουσιαστικό κριτήριο εφαρμογής την ένδεια και ασχέτως οποιασδήποτε προϋποθέσεως συνδεόμενης με περιόδους επαγγελματικής δραστηριότητας, εισφοράς ή υπαγωγής σε οποιοδήποτε οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως, ο οποίος αποσκοπεί στην κάλυψη συγκεκριμένου κινδύνου. Ο δικαιούχος οφείλει μόνο

να προσκομίσει την απόδειξη « ότι είναι διατεθειμένος να εργαστεί », εκτός αν είναι ανίκανος να εργαστεί λόγω της κατάστασης της υγείας του ή για αποχρώντες κοινωνικούς λόγους· επιπλέον, υποχρεούται να διεκδικήσει τα δικαιώματά του επί των κοινωνικών παροχών, και δη των δικαιωμάτων του διατροφής, αν το Centre public d'aide sociale το κρίνει αναγκαίο (άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, του προαναφερόμενου νόμου).

- 14 Από αυτό έπεται ότι, επίδομα όπως αυτό για το οποίο γίνεται λόγος, ως κοινωνική παροχή γενικού χαρακτήρα, δεν μπορεί να υπαχθεί σε έναν από τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που απαριθμούνται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 του κανονισμού 1408/71 και επομένως δεν συνιστά παροχή κοινωνικής ασφάλισης υπό την ειδική έννοια του εν λόγω κανονισμού.
- 15 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι κοινωνική παροχή εξασφαλίζουσα γενικά ένα κατώτατο όριο διαβίωσης, όπως προβλέπεται από το βελγικό νόμο της 7ης Αυγούστου 1974, δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής που ορίζει το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 16 Το δεύτερο ερώτημα, κατά το μέτρο που αφορά το πρόβλημα αν, για την απόκτηση δικαιώματος κοινωνικής παροχής εξασφαλίζουσας γενικά το κατώτατο όριο διαβίωσης, απαιτείται η προϋπόθεση πραγματικής κατοικίας στο έδαφος κράτους μέλους κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, εφόσον η προϋπόθεση αυτή δεν απαιτείται από τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους, αντιβαίνει προς τον κανονισμό 1408/71 και ειδικότερα προς το άρθρο 3, παράγραφος 1, κατέστη χωρίς αντικείμενο. Κατά το μέτρο που αφορά το ζήτημα αν η προϋπόθεση αυτή αντιβαίνει προς τη Συνθήκη ΕΟΚ, το δεύτερο ερώτημα πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με το τρίτο.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 17 Το τρίτο ερώτημα αφορά ουσιαστικά το πρόβλημα αν η κοινωνική παροχή που εξασφαλίζει γενικά το κατώτερο όριο διαβίωσης, όπως προβλέπεται από το βελγικό νόμο της 7ης Αυγούστου 1974, συνιστά κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968. Σε συνδυασμό με το ερώτημα αυτό, πρέπει να εξεταστεί το δεύτερο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος περί του αν η χορήγηση του κατώτατου αυτού ορίου διαβίωσης μπορεί να εξαρτηθεί από

την προϋπόθεση πραγματικής κατοικίας στο έδαφος κράτους μέλους κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, κατά το μέτρο που η προϋπόθεση αυτή δεν απαιτείται από τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους.

- 18 Για να δοθεί απάντηση στο τρίτο ερώτημα, πρέπει προηγουμένως να εξεταστεί αν η κοινωνική παροχή γενικού χαρακτήρα μπορεί να θεωρηθεί ως κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68.
- 19 Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 7 του εν λόγω κανονισμού έχουν ως εξής:
- 1) Εργαζόμενος υπήκοος κράτους μέλους δεν δύναται στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών, να έχει λόγω της ιθαγένειάς του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχολήσεως και εργασίας, ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επανασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος.
  - 2) Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.
- 20 Όπως επανειλημμένα παρατήρησε το Δικαστήριο, από το σύνολο των διατάξεων του κανονισμού αυτού καθώς και από τον επιδιωκόμενο σκοπό προκύπτει ότι τα πλεονεκτήματα που επεκτείνει στους εργαζομένους υπηκόους άλλων κρατών μελών είναι όλα εκείνα τα οποία, ανεξαρτήτως του αν συνδέονται ή όχι με σύμβαση εργασίας, αναγνωρίζονται γενικά στους ημεδαπούς εργαζομένους, λόγω κυρίως της αντικειμενικής ιδιότητάς τους ως εργαζομένων ή λόγω του ότι έχουν απλώς την κατοικία τους στο εθνικό έδαφος και που η επέκτασή τους στους εργαζομένους, υπηκόους άλλων κρατών μελών, εμφανίζεται επομένως ικανή να διευκολύνει την κινητικότητά τους στο εσωτερικό της Κοινότητας.
- 21 Έτσι, το Δικαστήριο έχει ήδη αναγνωρίσει με την απόφασή του της 12ης Ιουλίου 1984 (Castelli, 261/83, Συλλογή 1984, σ. 3199), ότι η έννοια του κοινωνικού πλεονεκτήματος, όπως ορίζεται με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, περιλαμβάνει επίσης τη χορήγηση στους εξαρτημένους ανιόντες του εργαζομένου του εξασφαλιζόμενου από τη νομοθεσία κράτους μέλους εισοδήματος για τα ηλικιωμένα άτομα.

- 22 Από το σύνολο των προηγούμενων σκέψεων προκύπτει ότι παροχή εξασφαλίζουσα το « κατώτατο όριο διαβίωσης » αποτελεί κοινωνικό πλεονέκτημα, κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, από το οποίο ο διακινούμενος εργαζόμενος, υπήκοος άλλου κράτους μέλους και κατοικών στο έδαφος του κράτους που καταβάλλει την παροχή, καθώς και τα μέλη της οικογένειάς του, δεν μπορούν να αποκλειστούν.
- 23 Όσον αφορά το ζήτημα αν το κοινωνικό αυτό πλεονέκτημα μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση κατοικίας που επιβάλλεται αποκλειστικά στους άλλους κοινοτικούς υπηκόους, πρέπει να υπομνηστεί ότι ο κανόνας απαγορεύσεως των διακρίσεων αποτελεί πράγματι, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή, τη θεμελιώδη αρχή όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της ελεύθερης κυκλοφορίας, κανόνας στον οποίο αναφέρεται εξάλλου ο κανονισμός 1612/68. Ο κανόνας αυτός έχει καθιερωθεί με το άρθρο 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ καθώς και με την πέμπτη και έκτη αιτιολογική σκέψη και, ειδικότερα, με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, κατά το οποίο ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους απολαύει στο έδαφος των άλλων κρατών μελών « των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους ».
- 24 Η υποχρέωση κατοικίας συνιστά πρόσθετη προϋπόθεση που επιβάλλεται στους εργαζομένους, υπηκόους άλλου κράτους μέλους, αλλά όχι στους ημεδαπούς εργαζομένους. Επομένως, πρόκειται για προφανή δυσμενή διάκριση, στηριζόμενη στην ιθαγένεια των εργαζομένων.
- 25 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι κοινωνική παροχή εξασφαλίζουσα γενικά ένα κατώτατο όριο διαβίωσης, όπως προβλέπεται από το βελγικό νόμο της 7ης Αυγούστου 1974, αποτελεί κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968. Το άρθρο 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι η παροχή του κοινωνικού αυτού πλεονεκτήματος δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση πραγματικής κατοικίας στο έδαφος κράτους μέλους κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, εφόσον παρόμοια υποχρέωση δεν επιβάλλεται στους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

- 26 Το τέταρτο ερώτημα, το οποίο υποβλήθηκε μόνο επικουρικώς σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, κατέστη χωρίς αντικείμενο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 27 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία υπέβαλε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπιπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

αποφαινόμενο επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Arbeidsrechtbank της Αμβέρσας, με απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1983, αποφασίζει:

- 1) Κοινωνική παροχή εξασφαλίζουσα γενικά ένα κατώτατο όριο διαβίωσης, όπως προβλέπεται από το βελγικό νόμο της 7ης Αυγούστου 1974, δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής που ορίζει το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971.
- 2) Κοινωνική παροχή εξασφαλίζουσα γενικά ένα κατώτατο όριο διαβίωσης, όπως προβλέπεται από το βελγικό νόμο της 7ης Αυγούστου 1974, αποτελεί κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68, της 15ης Οκτωβρίου 1968. Το άρθρο 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι η παροχή του κοινωνικού αυτού πλεονεκτήματος δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση πραγματικής κατοικίας στο έδαφος κράτους μέλους κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, εφόσον παρόμοια υποχρέωση δεν επιβάλλεται στους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους.

Due

Pescatore

Bahlmann

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Μαρτίου 1985.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του δεύτερου τμήματος

O. Due